

Pitanje legalnosti

Postoje tri nivoa međusobno povezanih zakona koji regulišu međunarodnu trgovinu oružjem, nacionalni, zakoni Evropske Unije (EU) i međunarodni, ali nema formalnog mehanizma kažnjavanja onih koji prekrše zakon.

Pored opšte zabrane izvoza zemljama pod embargom svaki pojedinačni zahtev za izvoznu dozvolu posebno se razmatra.

U slučaju Sirije, trenutno ne postoje sankcije na snabdevanje opozicije oružjem.

Kao rezultat toga, zakonitost odobrenja izvoza zavisi od toga da li su zemlje sprovele temeljnu i pažljivu analizu čitavog niza pitanja, uključujući i onih koja se odnose na verovatnoću preusmeravanja oružja kao i na to kako će se izvoz odraziti na mir i stabilnost.

Bosna i Hercegovina (BiH), Bugarska, Hrvatska, Češka Republika, Crna Gora, Rumunija, Srbija i Slovačka su sve potpisnice Sporazuma UN o trgovini naoružanjem (ATT) koji je stupio na snagu u decembru 2014. godine i u kome su navedene mere čiji je cilj sprečavanje nedozvoljene trgovine oružjem i njegovo preusmeravanje.

Zemlje članice EU takođe se rukovode zakonski obavezujućom Zajedničkom pozicijom o trgovini oružjem iz 2008. godine kojom se od svih zemalja traži da, u procesu razmatranja zahteva za dozvole za izvoz oružja, uzmu u obzir osam različitih kriterijuma, uključujući i to da li zemlja poštuje ljudska prava, očuvanje "regionalnog mira, bezbednosti i stabilnosti" kao i rizik od preusmeravanja.

U sklopu napora da uđu u EU, BiH, Srbija i Crna Gora su već prihvatile ove mere i izmenile svoje zakone.

Izvoz oružja inicijalno se procenjuje na osnovu potvrde o krajnjem korisniku, ključnom dokumentu koga izdaju vlasti uvozne zemlje a koji pruža garancije vezano za to ko će upotrebljavati oružje kao i da ono nije namenjeno za izvoz u treće zemlje.

Vlasti u centralnoj i istočnoj Evropi izjavile su za BIRN i OCCRP da su takođe dodale i klauzulu kojom se zahteva od kupca da traži odobrenje u slučaju da kasnije želi da izveze tu istu robu.

Pored ovih osnovnih provera, na osnovu nacionalnih i zakona EU, kao i ATT-a zemlje su takođe obavezne da izvrše i čitav niz drugih procena rizika, mada su razgovori sa organima vlasti i njihove izjave pružile malo dokaza o tome.